

Erika Bianchi

Wij zijn niet als hagedissen

Vertaald uit het Italiaans door Manon Smits

SIGNATUUR

2020

Epiloog

Juni 2011

In juni trekt niemand zich iets aan van de wolken.

Je zult een blik op de hemel hebben geworpen en je schouders hebben opgehaald. Je zult het overhemd hebben aange-trokken dat Ilona gisteravond voor je zal hebben gestreken, toen je over je hoofd krabbend voor de kleerkast aan haar zult hebben gevraagd of het nog steeds de gewoonte is om zwart te dragen naar een begrafenis. Absoluut, zal zij je hebben geantwoord, met haar handen al in de aanslag om iets voor je uit de la te vissen, een mooi excuus om zich nog één keer nuttig te maken. De laatste keer, waarschijnlijk.

Je zult Ilona hebben laten gaan zonder haar te bedanken voor al die tijd dat ze je vader heeft verzorgd, en opgewekt jouw last heeft verlicht. Dank je wel zeggen is een gewoonte die je als kind via imitatie aanleert, en bij jullie thuis heeft beleefdheid nooit erg hoog in het vaandel gestaan.

Je zult gisteravond wel *briscola* zijn gaan spelen zoals altijd, en de ruwe handen van je vrienden zullen een moment langer dan normaal op je schouder hebben gearzeld. Ze zullen je wel een biertje hebben aangeboden en wat plichtplegingen, ze zullen je gevraagd hebben of Zaro op het laatst nog heeft gele-den, of hij nog iets heeft gezegd of dat hij in stilte is gegaan, en jij zult hebben geantwoord dat hij niks meer heeft gezegd, nee, en trouwens, wat had hij moeten zeggen. De anderen zullen hebben gezwegen en knikkend naar de grond hebben gekeken

en ook jij zult naar je schoenen hebben gestaard en voor de miljoenste keer zul je aan mij hebben gedacht. En misschien zul je hebben gehoopt dat iemand openlijk mijn naam zou zeggen, dat die twee lettergrepen tussen de door de nicotine vergeelde tanden uit zouden rollen en op de tafel zouden knallen samen met de drie van briscola die wint van de ruiter, de vrouw en de koning. Je zult een hevig verlangen hebben gevoeld om hardop toe te geven dat je mij op de hoogte hebt gebracht, dat je al je hele leven probeert een brug te slaan tussen jullie familie en de onze, ongeacht de waarheid die we nooit te weten zullen komen. Jouw vader was misschien ook mijn vader, maar hij heeft het altijd ontkend, en we hebben allemaal geleden onder de gevolgen van zijn afwijzing.

Er is inmiddels zoveel tijd verstreken dat de Zaro van toen inmiddels onze zoon had kunnen zijn in plaats van onze vader. Daarom zal niemand tussen de biljartkeus en de briscolatafels mijn naam hebben genoemd, en jij zult de kaarten hebben geschud terwijl je deed alsof je geen buikpijn had van bijna zestig jaar verzwegen verhalen. Je zult terug naar huis zijn gegaan met je vuisten diep in je zakken en je ogen gericht op de schaduw die aan je voetstappen hangt, biddend dat de slaap je snel zal komen halen, juist vannacht. En als ook de slaap je in de steek heeft gelaten, zul je wat druppels hebben genomen die je gedachten temmen en je vragen beteugelen.

Je zult mijn afwezigheid hebben gevoeld als een diefstal die op je leven is gepleegd, en je vader hebben gehaat omdat hij alle antwoorden met zich mee het graf in heeft genomen. Ik had er kunnen zijn, Giovanni. Ik had in elk geval vanavond een zus voor je kunnen zijn. Ik had zo een vliegtuig kunnen nemen gisteren, ik had er alle tijd voor gehad. Maar de begrafenis bijwonen van de vader die me niet heeft gewild zou niet goed zijn geweest. Dat is de reden waarom ik er niet zal zijn.

Wel heb ik vanochtend vroeg mijn laptop gepakt en ben ik naar Père Lachaise gewandeld.

Het idee was om op afstand bij jullie te zijn. Om over de begrafenis van je vader te schrijven vanuit de stilte van een ander kerkhof, zwevend tussen Frankrijk en Italië zoals het voor mij mijn hele leven is geweest.

Ik ben amper tot aan het graf van Colette gekomen, toen kreeg het gevoel dat ik bespottelijk bezig was de overhand op mijn goede bedoelingen.

Ik verliet Père Lachaise vastberaden om me ver genoeg te verwijderen van mijn eigen wijk om meer bij jouw gedachten te zijn dan bij de mijne. Met een gruwelijk gebrek aan ironie wilde ik de metro nemen bij Alexandre Dumas om uit te stappen bij Victor Hugo, en de eerste de beste openbare plek met wifi op te zoeken.

Daarom zit ik hier dus aan het tafeltje van een Starbucks met een beker vanillecappuccino in de hand en op mijn laptop de site met het weer in Toscane op de ochtend dat twaalfhonderd kilometer verderop de familie die ik heb besloten niet te hebben de man begraaft die misschien mijn vader was.

In juni trekt niemand zich iets aan van de wolken. Nanni heeft zijn leven lang nooit een uitzondering gemaakt, laat staan dat hij dat vandaag zou doen. Hij werpt een blik op de duifkleurige hemel en haalt zijn schouders op. Hij trekt zijn hemd aan en daarover het zwarte overhemd dat Ilona voor hem aan de handgreep van het raam heeft gehangen. Zwarte linnen broek en zwartleren schoenen, maar ja, het alternatief waren een paar open sandalen of blauwe mocassins met kwastjes. Naar een begrafenis moet je begrafenis kleren dragen, en Ilona zegt dat je in het zwart moet. Hij kamt zijn haar voor de spiegel, met een handdoek over zijn schouders zoals zijn moeder hem heeft geleerd toen hij klein was. Zijn haar is meer wit dan grijs, maar de tijd heeft zijn weerbarstige kuif niet verslapt. Hij controleert zijn gebit, geeft zichzelf twee klapjes op zijn gladgeschoren wangen, trekt de kraag van zijn overhemd recht,

die sinds Ilona er stijfjes op gesprayd heeft niet meer is omgekruld, en gaat de deur uit zonder paraplu.

Hij gaat zijn wielrenfiets halen uit het houten schuurtje achter op de kleine binnenplaats, trekt hem voorzichtig uit het rek. Het is een juweeltje, een gele Bartali uit 1953 die nog zo soepel als wat rijdt, de kostbaarste erfenis van zijn vader, een huwelijkscadeau van Zaro's vrienden. Terwijl Nanni opstapt denkt hij wat hij altijd denkt als hij zijn voeten op de pedalen zet, namelijk dat fietsen niets anders is dan het corrigeren van een voortdurend verstoord evenwicht, het aanpassen van de rijrichting en het tegenwicht bieden aan de schommelende stuurhoek. Nanni koestert een heimelijke verering voor de natuurwetten van de fiets, en past die toe in het dagelijks leven. Daarom weet hij dat de stabiliteit van zijn bestaan alleen maar schijn is, en dat zijn bewegingloze dagen in werkelijkheid het resultaat zijn van een onzichtbaar dynamisch proces dat alleen kan worden uitgelegd via verschillende differentiële vergelijkingen met een hoop ingewikkelde parameters. Hij zou graag in staat zijn die vergelijkingen op te stellen en uit te rekenen, maar zijn natuurkundige kennis beperkt zich tot de gesprekken van veertig jaar geleden met zijn zwager Carlo, en het boek dat die hem toen gaf en dat hij altijd heeft bewaard.

Het is een vreemd gezicht om die man in het zwart met zijn leren schoenen te zien fietsen op die gele Bartali die nog ouder is dan hijzelf; en eigenlijk had Nanni de wielrenfiets vandaag misschien wel kunnen laten staan. Maar dat is niet eens bij hem opgekomen. Hij kon al fietsen voordat hij kon lopen. Al op zijn zevende kon hij een band vervangen. De metalen frames waren zijn oefeningen om te leren lezen: Bot-tec chia, Cam-pa-gno-lo, Le-gna-no. Als zoon van een beroemde fietsermaker, in wiens voetsporen hij is getreden, is Nanni maar wat trots om op de fiets naar de kerk te gaan.

Hij zou er met de ogen dicht naartoe kunnen rijden, daar heeft hij alleen zijn kuiten voor nodig. Van de Vicolo del Ridi,

waar hij woont, is het hooguit een kilometer, amper een minuutje rijden, soepele tred en groot verzet, Coop, huis van Bartali, gemeenschapshuis, school, tandarts, tabakszaak, huis van Attilio, bank, bocht, nieuwe huizen, brug, nog een bocht, huis van juffrouw Siniscalchi, lijkwagen, kerk. Nanni stopt bij het gipsen madonnabeeldje aan de overkant van de weg, zet zijn fiets tegen een plataan, maakt hem vast aan de paal van de bushalte. Door de geopende kerkdeuren ziet hij de kist al op zijn plek voor het altaar, de zussen van zijn vader kromgebogen op de voorste bank, Ilona een beetje afzijdig, frummelend met haar mobiel. Buiten, op die ene meter kerkplein die wordt ingepikt door de weg, staan de mannen, zijn briscolavrienden en degenen die al bevriend waren met Zaro sinds die nog maar een jochie was dat in het zadel van zijn Legnano bereid was om Ginettaccio Bartali tot aan het einde van de wereld te volgen: Tito, Guiduccio, zelfs Spurt, wiens vrouw met de blauwige permanent zijn arm vasthoudt omdat ze haar ogen niet meer vertrouwt. Ze staan zo'n beetje midden op straat omdat er te weinig ruimte is op het trottoir, en elke keer dat er een auto de bocht om komt gaan ze plat tegen de muur aan staan om die erlangs te laten; de mannen zijn grijs als de hemel, traag en rimpelig als schildpadden. Ze zien Nanni over het zebrapad aan komen lopen met zijn vuisten in zijn zakken en zijn dunne kuif op zijn voorhoofd, ze steken hun hand uit en prevelen hun condoleances.

De laatste die naar hem toe komt is Attilio, met droge ogen en een onrustige adamsappel. Hij richt zijn blik op Nanni's borst, terwijl hij zijn schouders vastpakt met die worstvingers van hem; dan staart hij voorbij de bocht die naar de snelweg voert en wijst met zijn kin in de verte. Hij zegt geen woord, maar Nanni weet heel goed dat Attilio's kin een vraag heeft gesteld, en dat het dezelfde vraag is als die sinds gisteren door zijn eigen hoofd maalt, en die min of meer zo luidt: *Zeg, zou dat andere stuk familie ook nog komen?*

Attilio is de enige bij wie Nanni zijn hart zou kunnen luchten, bij wie hij zich niet zou generen om de last van zich af te gooien die hij al sinds de basisschool met zich meesleept. Sinds de middag dat die vrouw met de rode wangen in Zaro's werkplaats verscheen, het meisje met de knokige beentjes voor zich uit duwend dat vervolgens Nanni's kindertijd op de kop zou zetten.

Nanni meent nu nog steeds dat dat zijn eerste herinnering is. September 1959, de zon stond op het punt onder te gaan maar het was nog warm en zijn vader en hij droegen allebei een korte broek. De fietsen die al gerepareerd waren stonden buiten, tegen de muur of tegen de glazen deur van de werkplaats aan; de fietsen die nog gedaan moesten worden vulden de tien vierkante meter binnen, opgestapeld tegen de muren, leunend tegen de werkbank, hangend aan het plafond. Er was weinig lucht en nog minder bewegingsruimte, dus zaten ze en waren ze spaarzaam met woorden en handelingen, Zaro op de houten bank en Nanni op zijn hurken, want de vloer van de werkplaats was smerig en mama zei altijd dat hij moest oppassen dat z'n kleren niet vies werden. Vader en zoon gebruind van de knieën tot de sokken, van hun korte mouwen tot hun vingertoppen, op hun voorhoofd een identieke weerborstel, als een rookpluim. Zaro, de peuk aan zijn lippen geplakt en de ogen samengeknepen vanwege de rook, was bezig de zijwieltjes van Nanni's eerste fietsje eraf te halen, het was knalrood, wielen met twaalf spaken, een prachtfiets. Op de radio zong Mina 'Tintarella di luna' en het jongetje, dat op het ritme 'Tin tin tin, manestralen' meefluisterde, was volmaakt gelukkig.

Toen die vrouw in de deuropening van de werkplaats verscheen, lachte Nanni haar toe. Hij associeerde haar met de 'roodverbrande meiden' uit het nummer, en was zelfs niet onder de indruk toen ze hem ernstig aankeek.

‘Ziezo,’ zei Zaro terwijl hij het tweede zijwielletje op de grond naast het eerste legde, ‘nu gaan we meteen oefenen.’

Maar toen zag hij die vrouw staan, en hij bleef met de steek-sleutel in de hand zitten. Nanni zag hoe zijn vader verstomde en een kleine eeuwigheid in de ogen van die vrouw bleef staren. Zaro was degene die zijn blik als eerste afwendde, en toen tastte die vrouw in de lucht achter zich en greep dat meisje van een jaar of tien vast, mager als een girafje, en zo blond alsof ze haar hele leven met haar hoofd in de maneschijn had gezeten. De rode vingers van de vrouw drukten in de rug van het meisje om haar naar voren te duwen, maar zij zette zich schrap en verroerde zich niet. Ze hield haar blik op de rode fiets van Nanni gericht, en op een gegeven moment keek ze naar hem. De vrouw zei iets, maar er was geen woord van te verstaan. Toen het nummer van Mina was afgelopen begon er een ander nummer, maar dat andere nummer herinnert Nanni zich niet, en hij herinnert zich ook niet wat zijn vader deed of zei. Wat hij zich wel heel goed herinnert is het eerste lachje van Isabelle, de schittering in haar blauwe ogen achter het bange waas, die dunne witte vingertjes die met meedogenloze traagheid de rechtopstaande kuif van hem en zijn vader imiteerden, en ten slotte de tong die ze naar hem uitstak, met een pesterige grijns die het doek neerliet over zijn herinnering aan hun eerste ontmoeting.

Volgens de weersvoorspelling wordt het een natte begrafenis. Het dreigt elk moment te gaan regenen boven Florence, maar toch durf ik te wedden dat je zonder paraplu bent vertrokken, en dat je op de fiets naar de kerk bent gegaan. Ik wilde dat ik zelf zo kon vasthouden aan mijn principes, die instinctieve trouw aan je wortels waardoor je kaarsrecht als een cipres bent opgegroeid. Ik lijk meer op een olijfboom, met al mijn kronkelige knoesten, met mijn brede wortels die boven de grond uit komen en alle kanten op schieten. Ik heb een gebar-

sten schors maar het sap in mijn bladeren is nog steeds bittere gal van de woede die niet overgaat. Ik wilde dat ik kon zeggen dat ik begrip heb voor mijn moeder, kon toegeven dat ze er goed aan deed om me bij jullie te brengen, maar dat lukt me zelfs nu nog niet, nu er meer dan een halve eeuw is verstreken en iedereen die ons op de wereld heeft gezet inmiddels dood is. Ik denk aan haar als dat eenzame meisje dat wordt gemeden als de pest vanwege mij, de baby zonder vader, de vrucht van een zedeloze griet. Hoeveel bedden heeft ze moeten opmaken, hoeveel kleren moeten verstellen, hoeveel vloeren moeten boenen om heel Frankrijk en half Italië door te kunnen reizen tot aan de groezelige deuropening van een dorpsfietsenmaker, en wat een schok moet het zijn geweest om hem daar aan te treffen met jou en je vuurrode fietsje, dat ik meteen zo mooi vond dat het pijn deed. Ik probeer in de schoenen van mijn moeder te gaan staan, maar ik sta telkens weer in mijn eigen schoentjes, met die dikke wollen kousen die kriebelden aan mijn kuit, met het enige goede jurkje dat ik had, gekregen van God weet wie, dat al strak zat om mijn romp, met die cape van schaamte en ontoereikendheid die mij benauwde als de kleren die ik droeg, misplaatst in de Italiaanse zon net zoals wijzelf misplaatst waren, en onze reis, en de last aan onaangename nieuwigheden die we met ons meezeulden.

Ik haatte je zodra ik je zag, met je papa en je fietsje, ik haatte je en ik schaamde me ervoor ook al snapte jij er niks van, of misschien wel juist daarom. Mijn moeder draaide er zoals gewoonlijk niet erg omheen, ze zei tegen Zaro: 'Dit hier is Isabelle, jij hebt me zwanger gemaakt van haar, ik krijg het niet meer voor elkaar om haar in mijn eentje op te voeden.'

Haar handen waren als messen in mijn rug, ze wilde dat ik naar voren liep, dat ik in dat familietafereeltje stapte en de idylle van dat rode fietsje tussen vader en zoon verpletterde met de last van mijn ongewenste aanwezigheid, en als haar vingers tussen mijn schouderbladen me niet hadden vastge-

pind zou ik zijn weggerend, om voorgoed te verdwijnen naar een willekeurige plek. Ik was woest op jullie identieke haardos, ik werd vernederd door de woorden van mijn moeder in een taal die jullie niet verstonden, en ik was groot genoeg om te beseffen dat als die man met de zwarte smeerolie onder zijn nagels en die peuk in zijn mond mijn vader was, dat jongetje met die fiets en die lieve hondenogen dan mijn broertje was.

Ik stak mijn tong naar je uit met alle boosheid die ik in me had, en op dat moment stond Zaro op, glipte naar buiten terwijl hij zich plat tegen de deurstijl aan drukte om mijn moeder en mij niet aan te raken, zelfs niet met de stof van zijn korte broek, en riep naar iemand dat hij ons naar de bar van Attilio moest brengen, een paar deuren verder. En zo leerde ik Attilio kennen. Die vanochtend vast een halfuur van tevoren al in de kerk was om zeker te weten dat je geen moment alleen hoefde te zijn. Die vast naast jou op de voorste bank ging zitten zonder iets te zeggen. Ook die dag verspilde hij geen woorden. Tegen jou zou hij niet hebben geweten wat te zeggen, en ik zou hem sowieso niet hebben verstaan. Hij gaf ons in plaats daarvan een ijsje, dat hij ons met het houten stokje aanreikte. Aan de binnenkant zat roomijs, aan de buitenkant chocolade. Ik at eerst de buitenkant op, als je er met je tanden in beet klonk het geluid van brekend ijs, en daarna sabbelde ik de zachte room op. Attilio lachte.

‘Lekker hè, zo’n Pinguino? Pin-gwie-noo,’ scandeerde hij wijzend naar het inktvisbot dat nog op mijn stokje zat. ‘Lekker,’ herhaalde hij, en zijn vinger draaide een half pirouette tegen zijn wang. Zowel de klanken als het gebaar waren me onbekend, maar toch begreep ik hem. ‘Pinguino’ was het eerste woord van mijn tweede leven.

Nanni vraagt zich af of ook Attilio zich die dag herinnert dat Isa aankwam in Ponte a Ema. Hij krijgt bijna de neiging het hem nu te vragen, met Zaro zo vlakbij, in de kist, en het luiden

van de doodsklokken; hij wordt bevangen door een woest verlangen om eindelijk te praten over datgene waarover ze nooit hebben gepraat. Dan ziet hij dat Ilona hem wenkt vanaf de eerste bank voor het altaar, waar de twee bejaarde zussen van Zaro op hem wachten. Hij wil de kerk binnenstappen, maar een schorre rokersstem houdt hem tegen.

‘Tja, ze klimmen een voor een naar de laatste col; en nu is ook Zaro aangekomen, en ik ben er nog terwijl ik een stuk ouder ben dan hij.’

Het is Spurt, de vroegere fietsenmaker, die eigenlijk Aldo Cencini heet. Dat weet Nanni alleen omdat die naam op de documenten staat waarmee Zaro de werkplaats van Spurt overnam nadat die hem alles had geleerd wat er te leren viel, en zo oud was dat hij alleen nog maar interesse had in zijn eigen verzameling fietsen. Spurt was al heel jong fietsenmaker geworden, omdat hij niet genoeg had aan het geld van de weinige koersen die hij wist te winnen, maar hij was een behoorlijke wielrenner geweest. Eentje die op de hellingen van de Mugello of de Chianti aan het wiel van de profs hing, en die altijd nog een spurt inzette, ook als het nergens meer om ging. Vandaar dus Spurt. Een oude man van bijna een eeuw, opgegroeid met brood en wielrennen in het Florence van eerst Nello Ciaccheri en Pietro Linari en later Ginettaccio Bartali. In de wind die met woeste vlagen zijn hagelwitte haren in de war brengt, lijkt de oude Spurt kwetsbaar als een kind. Attilio glimlacht en aait over zijn knoestige hand die de wandelstok omklemt: ‘Ook al is Zaro nooit zo’n heel goeie klimmer geweest. Waar of niet, Spurt?’

De honderdjarige ogen zijn vloeibare topazen, en de glimlach van een verre herinnering klautert over zijn jukbeenderen in een raster van rimpels.

‘Ha, hij was er zo eentje van de kurk, hij. En daarom noemden we hem ook Kurk. Wist je dat, Nanni?’

Jazeker wist Nanni dat.

‘Nee, Spurt, dat is nieuw voor me. Wanneer werd hij dan Kurk genoemd?’

‘In de oorlog, voor de Giro van achtenveertig. Zaro was nog maar een jochie; ’s ochtends vroeg, als Bartali en Martini langskwamen, kon hij niet wachten om d’r achteraan te gaan. Op een dag komt hij bij mij in de werkplaats en wil dat ik de spatborden en de kettingkast van z’n fiets af haal omdat-ie anders te zwaar is en hij zich afbeult als hij bergop gaat. “Nou,” zeg ik, “als jij zo fanatiek bent moet je ’n paar maanden bij mij in de zaak komen werken, want ik kan wel iemand gebruiken, en als je goed werkt geef ik je een renfiets, maar dan een echte.” En zo is het ook gegaan. Alleen kwam het heus niet doordat z’n fiets te zwaar was, het kwam gewoon doordat hij zo slecht was. En hoe vaak heb ik hem niet de Helse Klim op getrokken, hè, Tito, Guiduccio, dat weten jullie ook! Als hij niet meer kon stopte hij een kurk met een visdraad eraan in zijn mond, dan stapte ik weer in de auto en trok ik hem. Als een tonijn aan de haak, die Kurk, sakkerju.’

Nanni kent dit verhaal vanbuiten, maar hij vindt het leuk om het te horen vertellen door Spurt, die met zo’n bijnaam zeker weten nooit een kurk heeft geproefd.

‘Als renner stelde hij geen zak voor,’ vervolgt Spurt, terwijl zijn tengere vrouw met het blauwe kapsel huivert in de wind en hem meetrekt naar het affiche van de zomerse uitstapjes naar Lourdes in de hal van de kerk, ‘maar als mecanicien... was hij goud! En toen hij later samen met Gino mee mocht naar de Ronde van Frankrijk, toen was iedereen de naam Kurk zo vergeten, en noemden ze hem gewoon weer bij zijn echte naam. Zaro Checcacci. Hij ruste in vrede.’

Dat eind jaren veertig echt iedereen de bijnaam Kurk was vergeten is niet helemaal waar, anders zou in Nanni’s hoofd niet de herinnering echoën aan de lang vervlogen tijden dat hijzelf in het dorp werd nageroepen met Kurkie.

Het is echter wel helemaal waar dat de Rondes van Frankrijk

van 1948 en 1949 aan de zijde van Bartali en de Italiaanse ploeg de legendarische jaren waren in het leven van Zaro. Don Masi, die nu vanuit de sacristie binnenkomt met de twee misdienaars en de wijwateremmer, zal daar zo meteen zeker over vertellen, over hoe Ginettaccio die ijverige, fanatieke leerling-mecaniciën opmerkte die als renner niks voorstelde, maar wel de snelste van allemaal was zodra er een schroef moest worden aangedraaid of een tandwiel moest worden afgesteld. Kurk was iemand die op z'n zestiende een waterpas meenam naar de werkplaats om te controleren of de zadels wel perfect recht stonden; en toen dat werd rondverteld, samen met het feit dat de vader van die jongen in de oorlog was gesneuveld en zijn moeder uit een verarmde boerenfamilie kwam die geen enkel lapje grond meer bezat, besloot iemand – misschien wel Bartali zelf, wordt er gefluisterd – hem een kans te geven.

Zo stapte Zaro als hulpmecaniciën aan boord van de vloot van de Legnano-ploeg bij de Ronde van Toscane van 1948, en zag hij voor het eerst met eigen ogen hoe de vierendertigjarige Gino Bartali koerste en won. Op zijn leeftijd was Bartali al door veel mensen afgeschreven: Coppi had Milaan-San Remo en de Ronde van Lombardije gewonnen, terwijl bij hem alles fout was gegaan dat jaar, en de brutale strijd lust waarmee hij zich op de Tour voorbereidde in de krantenkolommen werd afgedaan als grootheidswaanzin. Maar Bartali had niet alleen stalen spieren. Hij nam de trein naar Parijs om te gaan winnen, hij reisde derde klas met ploegleider Binda en de rest van de equipe die hij had gekozen. Zaro was erbij. Coppi niet.

Nanni loopt de koele kerk binnen met Attilio en de anderen, en terwijl hij op de voorste bank gaat zitten tussen Ilona en zijn tante Clara, denkt hij terug aan de talloze keren dat hij de verhalen heeft gehoord over dat Parijs dat zoveel groter was dan Florence en waar alles nieuw en deftig was; over die Alpenwegen en de door de oorlog verwoeste steden, vol Itali-

aanse supporters die naar Frankrijk waren geëmigreed of speciaal waren gekomen om hun favoriet aan te moedigen; over de stranden in het zuiden, over de hotels in het noorden, over de regen op de onverharde wegen en het glibberige plaveisel; over die bijna vijfduizend duivelse kilometers die Gino en iedereen om hem heen tot grote hoogte stuwden. En Zaro bevond zich in het middelpunt van de geschiedenis, sterker nog, hij was zelf de stem van de geschiedenis wanneer hij voor de zoveelste keer vertelde over de aanslag op Togliatti die precies halverwege de Tour plaatsvond, op de dag dat de bestorming van de Bastille herdacht werd, over het telefoontje van premier De Gasperi naar Gino, dat kwam terwijl ze op die rustavond zaten te genieten van de schemering op het strand van Cannes, en over hoe de kampioen met alleen de kracht van zijn benen uiteindelijk Italië had behoed voor een burgeroorlog doordat hij een Tour-overwinning behaalde die onmogelijk leek. Als je Zaro hoorde praten leek het of hij zelf de Ronde van Frankrijk had gewonnen, of dat het op z'n minst alleen dankzij hem was dat Bartali die had gewonnen. Maar officieel was Kurk meegegaan naar de Tour als waterdrager. Hij hielp de mecaniciens een handje als het nodig was, hij draaide schroeven aan, stanste spaken en voorvorken, maar voor het merendeel bracht hij bidons en bevoorrading naar de renners. En toch zag Zaro zijn aanwezigheid destijds in de karavaan, rondom drievoudig wereldkampioen Alfredo Binda, van dichtbij kijkend naar de heroïsche inspanningen van mensen als Bartali, Robic en Bobet, als de allermooiste ervaring van zijn leven.

En dan waren er nog de vrouwen. Een heleboel, als je hem moest geloven, zo mooi en zo gewillig, met een bravoure en een schalksheid die je bij Italiaanse vrouwen niet eens in de bioscoop zag. Tour-missen die de winnaar kusten na de etappe, Pariennes op vakantie aan zee, kamermeisjes in de hotels, immigrantes met heimwee die inmiddels waren verfranst;

in de verhalen van Zaro had er geen één weerstand geboden aan zijn Etruskische charme.

En er moest ook wel enige waarheid schuilen in die verhalen, gezien het feit dat elf jaar na de Grande Boucle van 1948 Lena Quillerou en haar dochter Isabelle de moeite hadden genomen om vanuit een gat aan het Kanaal op reis te gaan naar het hart van Toscane, op zoek naar de voormalig waterdrager Zaro 'Kurk' Checcacci, die intussen was getrouwd met Elvira Innocenti, bij wie hij Giovanni 'Nanni' Kurkie had verwekt.

Maar dát verhaal had Zaro nooit verteld.

'In de naam van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest,' begint don Masi.